

Titel: Var det rigtigst nu at »standse med Klemtningen«?

Citation: "Var det rigtigst nu at »standse med Klemtningen«?", i *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K14*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Tonny Aagaard Olesen; Steen Tullberg, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2010 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-rk-txr-root.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K14

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

Tekstredegørelse

1. Bibliografisk beskrivelse 585
2. Manuskriptbeskrivelse 588
3. Tilblivelseshistorie 590
4. Udgivelsesmåde 591

1. Bibliografisk beskrivelse

»Var det rigtigst nu at 'standse med Klemtningen'?« blev trykt i *Fædrelandet*, 16. årgang, nr. 83, onsdag den 11. april 1855. Artiklen er signeret »S. Kierkegaard«. *Fædrelandet* blev udgivet af J.F. Giødwad og C. Ploug; sidstnævnte fungerede også som ansvarlig redaktør. Avisen blev trykt hos Louis Klein i København og lå færdig fra trykkeriet kl. 20. Prisen var 6 skilling i løssalg, 5 mark pr. måned, 15 mark pr. kvartal og 3 rigsdaler pr. kvartal leveret uden for København.

Artiklen er blevet kollationeret i tre eksemplarer af *Fædrelandet*, nr. 83, den 11. april 1855:

A SKs eget eksemplar, uindbundet og ubeskåret, KA, D pk. 17.

B Det Kgl. Biblioteks eksemplar, indbundet og beskåret.*

C Det Kgl. Biblioteks eksemplar, indbundet og beskåret.*

Ved den interne kollation blev der ikke konstateret afvigelser.* Eksemplar A danner grundlag for den følgende beskrivelse.

Format og paginering

Formatet er folio.* Avisen har et omfang på fire sider, svarende til to blade dannet af et enkelt foldet ark. Avisen er trespaltet; hver side opdeles ydermere af en tværgående fed-fin dobbeltskildestreg trykt ca. to tredjedele nede på siden. Pagineringen 341-344 er på forsiden angivet under spalterne, på avisens øvrige sider over. Spalterne er unummereret.*

»Var det rigtigst nu at 'standse med Klemtningen'?« er placeret på forsiden øverste del (s. 341) og indledes i første spalte; i anden spalte følger »En Efterskrift«, hvorefter artiklen, ligeledes i anden spalte, afsluttes. Derudover indeholder avisen endnu en artikel af SK, nemlig føljetonen* »Christendom med kongelig Bestalling og Christendom uden kongelig Bestalling«,* endnu en føljeton, nyheder fra ind- og udland samt annoncer.

Beskrivelse af eksemplar A

Avisen måler ca. 346 × 515 mm.*

Papir

Der er benyttet almindeligt trykpapir af en træholdig kvalitet.

Typografi

Det fremherskende skriftsnit i avisen er antikva. Fremhævet tekst er sat med fed eller spatieret skrift.

På forsiden findes avisens hoved og datolinje. Hovedet består af et bredt centralfelt og to smalle felter hhv. til venstre og højre herfor. Datolinjen adskiller hovedet fra avisens øvrige tekst.

Det centrale felt har ordlyden:

Fædrelandet. | **1855.** | Abonnementspris i Kjøbenhavn 15 Mk. pr. Kvartal, 5 Mk. pr. Maaned; enkelte Nr. 6 Sk.; udenfor Kjøbenhavn 3 Rdl. | pr. Kvartal frit i Huset. Hver Søgne-Aften udgaaer et Numer.*

Det smalle felt til venstre har følgende ordlyd:

Bladets Comptoir, store Kjøb-|magergade Nr. 54, er aabent | hver Søgnedags Formiddag fra | Kl. 11-1.

Det smalle felt til højre:

Bekjendtgjørelser | indrykkes mod en Betaling af | 4 Sk. for Petitlinien. Ifølge en | Overenskomst med »**Afton-|bladet**« i Stockholm, »**Chri-|stianiaposten**« i Christiania | og »**Handels- och Sjö-|farts-Tidningen**« i Gö-|theborg kunne de ogsaa blive | indførte i disse mod en lignende | Betaling for hvert Blad.

Derunder er datolinjen placeret, indrammet af to tværgående dobbeltstreger; den øverste er fed-fin, den nederste fin-fed. Datolinjen har ordlyden:

16de Aarg. Onsdagen den 11. April. Nr. 83.

Oplysningen om årgang er venstrestillet, dateringen centreret, og avisnummeret højrestillet.*

Nederst i avisens sidste spalte, på avisens øverste del, adskilt fra den foregående notits af en vandret skillestreg i hele spaltens bredde, er trykkespunktet angivet:

Færdigt fra Trykkeriet Kl. 8

Bagsidens fod er adskilt fra avisens øvrige tekst af en tværgående, fed-fin dobbeltskillestreg og har ordlyden:

Udgivere: **J. F. Giødwad** og **C. Ploug**; ansvarlig: **C. Ploug**. | [Skillestreg] | Trykt med Hurtigpresse hos *Louis Klein*.

Artiklens overskrift »Var det rigtigst nu at 'standse med | Klemningen'?'«, der er fed og centreret i spalten, er sat med en punktstørrelse ca. 1 grad større end brødteksten.* Nedenunder følger datoen »D. 7de April 1855.« og den spatierede signatur »S. Kierkegaard.« indrykket fra hhv. for- og bagkant på samme linje. Derunder er trykt en kort skillestreg.

Artiklen indledes med en uncial, der er fed og sat med en punktstørrelse ca. 2 grader større end brødteksten. Mellemrubrikken »En Efterskrift.« er sat spatieret og centreret i spalten. Efter artiklen er trykt en længere skillestreg, der afgrænser SKs tekst fra den øvrige tekst i spalten.

Spaltekolonnen måler ca. 88 mm i bredden, og der er op til 52 linjer i hver af artiklens spalter. Mellem spalterne er sat en fed, lodret skillestreg. Brødteksten er sat med en skriftstørrelse svarende til ca. 10 punkt (korpus). Der er dobbelt ordmelletrum efter punktum.

Der er få trykfejl i artiklen. I overskriften ses en type, 'n' i »nu« (SKS 14, 189,1), der ikke holder linje.

Længere nede i teksten ses aftrykket fra en mellemrumstype, der er blevet skubbet op fra sin plads, resulterende i en svag lodret streg, en såkaldt spis, foran »ube-|rettiget« (189,55). Derudover skyldes trykfejl let læderede typer.*

2. Manuskriptbeskrivelse

Til »Var det rigtigst nu at 'standse med Klemtningen'?« findes følgende manuskripter i Kierkegaard Arkivet (KA) på Det Kgl. Bibliotek.

- RK 1 Kladde til »Var det rigtigst nu at 'standse med Klemtningen'?«, fordelt på 1 dobbeltblad og 4 løse blade.
- 1.1 Kladde til artiklen (SKS 14, 189-190,21).
2 løse blade og 1 dobbeltblad, i alt 4 blade i 4°.^{*} De løse blade har afrivningskant i venstre side.
Ingen paginering.
Papir: gulligt koncept, glat. Mål: 168 × 208 mm.^{*}
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten tilføjelser. Bladene er efter beskrivning blevet foldet på tværs. Af bl. [1r] er kun halvdelen beskrevet; bl. [1v] og [4v] er ubeskrevet.
På bl. [1r] står artiklens overskrift »Var det rigtigst nu at 'standse med / Klemtningen'?«, hvor anførselstegnene er tilføjet senere med blyant. Under overskriften står dateringen »d. 7 April 1855.« og signaturen »S.K.«. Bl. [4r] afsluttes: »Anmærkningen fra den Artikel: bør / jeg angribes anonymt / anbringes her som: / En Efterskrift.«.
Mange korrektioner, både i form af marginaltilføjelser og sletninger. På bl. [2r] er størstedelen af teksten slettet med blækstreger og -løkker eller med vandrette og skrå blyantstreger. På bl. [2v] er flere linjer slettet med blyant, på bl. [3r] enkelte ord. På bl. [3v] og [4r] er et udkast til afslutningen slettet med store kryds, overstregninger og løkker skrevet med blyant. På bl. [1r], [2r], [2v] og [3v] er marginaltilføjelser indvist i teksten med blyanttegn.
(KA, B pk. 52, læg 1; Pap. XI 3 B 229)
- 1.1
- 1.2 Kladde, der bl.a. indeholder artiklens efterskrift (SKS 14, 190,22-41), men ellers er ubenyttet.
2 løse blade i 4° med afrivningskant i venstre side. Spor af sammenhæftning.
Paginering: Bl. [1r]-[2r] er litereret fra a til c, muligvis af SK; bl. [2v] er ikke litereret.
Papir: gulligt koncept, glat. Mål: 169 × 207 mm.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten tilføjelser.
På side a findes tre udkast til en overskrift: først »~~Anledning af en anonym Opfordring til mig i dette Blad N^o~~« (blyantsletning), derefter »~~Bør jeg angribes anonymt?~~« (blyantsletning) og endelig »Om anonyme Angreb paa mig«. Derunder står dateringen »d. 4 & 7 April 1855.«, hvor »8« er slettet og »7« skrevet med blyant, samt signaturen »S.K.«. Side c afsluttes: »~~Anmærkningen bliver: / En Efterskrift.~~«, og et »NB«, skrevet med rødkridt og overstreget med blyant, indviser en anmærkning, der er skrevet i marginen på side b-c, også overstreget med blyant.
En del korrektioner i form af marginaltilføjelser og sletninger. På side a er en passage i marginen, der er indvist med et blyantskrevet dobbeltkors, igen overstreget med store blyantløkker; det samme er dobbeltkorset i hovedteksten. På side b er store dele af teksten slettet med blyant, enten med kryds,

vandrette eller skrå streger. De nederste linjer på side c er ligeledes slettet med skrå blyantstreger, herunder den omtalte henvisning til efterskriften i marginen. Endelig er hele teksten på bl. [2v] slettet med et stort blyantkryds.

(L-fort. + B-fort. 231; KA, B pk 51, læg 2[1]; Pap. XI 3 B 117-118)

1.2

1 (L-fort. + B-fort. 231; KA, B pk. 51, læg 2[1], og B pk. 52, læg 1; Pap. XI 3 B 117-118 + 229)*

3. Tilblivelseshistorie

Artiklen »Var det rigtigst nu at 'standse med Klemtningen'?« er ligesom »I Anledning af et anonymt Forslag til mig i dette Blads Nr. 79« (SKS 14, 185) en reaktion på artiklen »Forslag til Hr. Dr. S. Kierkegaard«, trykt i *Fædrelandet*, nr. 79, den 3. april 1855, og signeret »N-n.«.* Den anonyme forfatter skriver om SKs hidtidige indlæg i kirkestriden:–

Thi Alting har sin Tid, og maa derfor have sin Ende. Er der Tid til at klemte og raabe Brand, saa maa Tiden ogsaa komme til at tage fat paa Slukningsarbeidet; er der Tid til at rive ned, saa maa der komme en Tid til atter at bygge op. Ogsaa Dr. Kierkegaards Opraab maatte man troe, skulde være Indledning til noget Mere. Men til Dato er det ikke blevet til Mere: fra Tid til Tid den samme Klemtning, det samme Anskrig!–

SK svarer igen med »Var det rigtigst nu at 'standse med Klemtningen'?«, dateret den 7. april og trykt den 11. april 1855.

Artiklens efterskrift er hentet fra en anden, i øvrigt ubenyttet artikel (ms. 1.2). Formentlig skrev SK først denne ubenyttede artikel som reaktion på det anonyme indlæg, med kritisk fokus på det at ville debattere anonymt; manuskriptet er dateret »d. 4 & 7 April 1855«. Umiddelbart herefter valgte SK imidlertid at henlægge artiklen og i stedet skrive en kortere tekst, hvor fokus er på hans bidrag til kirkestriden. Denne tekst blev trykt som »I Anledning af et anonymt Forslag til mig i dette Blads Nr. 79«, dateret den 4. april og trykt den 7. april 1855. Et par dage efter valgte SK så alligevel at bruge efterskriften fra den henlagte artikel til artiklen »Var det rigtigst nu at 'standse med Klemtningen'?«, mens resten af manuskriptet forblev ubenyttet.

Der foreligger ingen renskrift (trykmanuskript) til artiklen.

4. Udgivelsesmåde

»Var det rigtigst nu at 'standse med Klemtningen'?« blev som nævnt trykt i *Fædrelandet*.* Det har ikke været muligt at efterspore, om SK modtog honorar for artiklen.

Dele af artiklen blev frit oversat til svensk allerede i SKs levetid; bogen *Den officiella kristendomen är icke det nya testamentets kristendom. Framställning af dr. Søren Kierkegaard's polemik mot statskyrkan i Danmark*, hvori de fleste af SKs artikler fra kirkestriden er blevet oversat i uddrag, udkom i København i 1855.* De fragmentariske oversættelser strækker sig til og med artiklen »Et Resultat«, trykt i *Fædrelandet*, nr. 107, den 10. maj 1855; den anonyme redaktør har sandsynligvis antaget, at SK under denne overskrift afsluttede sit angreb på kirken, og har herefter ladet bogen trykke.

Af stor betydning for receptionen i SKs umiddelbare eftertid var Rasmus Niensens udgivelse af *S. Kierkegaard's Bladartikler i 1857 (Bl.art.)*. Heri indgår størstedelen af SKs artikler, også »Var det rigtigst nu at 'standse med Klemtningen'?«.*